

Alkusanat

Ryhmätyön käyttö opetuksessa on vähitellen lisääntynyt kaikilla opetuksen tasoilla päiväkodista yliopistoon. Kyse ei ole niinkään ollut muoti-ilmioistä kuin pitkän ajan kehityksestä. 1990-luvun alusta alkaen meille alkoi levitä ryhmätyön uusi muoto, yhteistoiminnallinen oppiminen, jota teki tunnetuksi varsinkin professori Viljo Kohonen (Kohonen, 1989, 1990). Uusi oppi herätti kiinnostusta opettajien täydennyskoulutuksen piirissä. Nopeaan tahtiin ilmestyivät myös ensimmäiset kotimaiset oppikirjat. Niistä ensimmäinen (Koppinen & Pollari, 1993) esitteli roolien käytön ryhmätyössä sekä palapelimetodin. Viljo Kohosen oppilaat ja työtoverit Sahlberg ja Leppilampi (1994) käänsivät oppikirjassaan käsitteen *cooperative learning* ilmaisulla ”yhdessä oppiminen”. Termi ei yleistynyt, mutta heidän kirjaansa voi pitää yhteistoiminnallisen oppimisen ensimmäisenä monipuolisena suomenkielisenä esittelynä. Teos nojautui Johnsonin ja Johnsonin käsitteelliseen malliin. Kirjoittajat esittelivät myös Cohenin ja Sharanin työtapoja. Vuonna 2002 ilmestynyt ”Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja” (Sahlberg & Sharan) sisältää koelman tekstejä alan kansainvälisiltä uranuurtajilta. Lisäksi kirja sisältää suomalaisten opettajien kirjoituksia.

Kohosen ja Leppilammen (1994) toimittamassa kirjassa ”Toimiva koulu. Yhdessä kehittäen” esiteltiin ensimmäisiä yhteistoiminnallisen oppimisen sovellutuksia Suomessa. Lisää kokemuksia saatiin, kun Tampereen kouluissa toteutettiin Pauli Kaikkosen ja Viljo Kohosen (1997; 1999a; 1999b) johtama opetuksen kehittämisen projekti, joka tuotti useita opettajien kirjoittamia raportteja yhteistoiminnallisen oppimisen käytöstä (Kolu, 1997; Kujansivu, 1997, 1999; Kynäräinen, 1999; Öhman & Gustafsson, 1999). Projektiin osallistuneessa tampere-laisessa Tesoman koulussa yhteistoiminnallista oppimista ryh-

dyttiin käyttämään koko koulun tasolla. Arja Kujansivu (1999) raportoi koulun kahdeksaluokkalaisten vastauksia kysymyksen siitä, mitä oppilaat ajattelevat yhteistoiminnallisesta oppimisesta. Vastaukset olivat hyvin myönteisiä. Tässä esimerkkejä:

- *Mielestäni yhteistoiminnallinen opiskelu oli kivaa, sillä siinä oppii paljon. Oppii opettajan opetuksen lisäksi työskentelemään muiden ihmisten kanssa sekä paljon muuta. Tulevaisuudessa töihin mennessä uusiin työtovereihin ja asiakkaisiin on helpompi suhtautua.*
- *En halua palata perinteiseen opiskeluun.*
- *Yhteistoiminnallisesta oppimisesta on ollut paljon hyötyä. Saan rohkeutta opiskella sekä yksin että muiden kanssa. Silloin voi olla oma itsensä, ei tarvitse pelätä mitään. Se antaa uskoa itseensä.*
- *Ryhmäläisiltä on helpompi kysyä neuvoa, jos ei osaa.*
- *Se parantaa mielestäni luokan ilmapiiriä, koska ryhmä vaihtuu. Niin oppii tunteen ihmisiä. Luokka pysyy rauhallisempana, opiskelee enemmän ja kunnolla, kuuntelee toisia ja auttaa toista. Ottaa tavallaan myös vastuun toisista.*
- *Opin tekemään yhteistyötä, enkä vain sitä, mitä itse haluan. Sillä ryhmässä ei aina saa omaa mielipidettään lävitse.*

Yhteistoiminnallinen oppiminen on herättänyt laajaa kiinnostusta opetusmuotona, jonka avulla opettaja pystyy yksilöllistämään opetusta luokassaan samalla, kun toimintaa kokonaisuudessaan ohjaa yhteinen päämäärä. Työtapaa on kiitetty myös siitä, että se auttaa luomaan myönteistä yhteenkuuluvuuden henkeä oppilaiden keskuuteen, kehittää heidän sosiaalisia taitojaan ja tekee oppimisen entistä hauskeemmaksi. Tämän takia yhteistoiminnallinen oppiminen on erityisen arvokas opetusmuoto silloin, kun tehtävänä on heterogeenisen luokan opettaminen – ja muunlaisia luokkia tuskin paljon onkaan. Yhteistoiminnallinen oppiminen auttaa luomaan esteetöntä ja osallistavaa kou-

lua, jossa monenlaiset oppilaat työskentelevät yhdessä. Yhteistoiminnallinen ryhmätyö tarjoaa siten vaihtoehdon perinteiselle erityispedagogiikalle, jossa oppilaiden monenlaisuuden ongelmaa ratkotaan lähinnä fyysisen erottelun avulla.

Tämä kirja jakautuu neljään osaan. Ensimmäisessä osassa esitellään ryhmätyön sosiaalipsykologisia lähtökohtia ja yhteistoiminnallisen oppimisen perusteita. Toisessa osassa käydään läpi keskeiset yhteistoiminnalliset työtavat. Erityisesti keskitytään Spencer Kaganin (1991) rakenteellisiin malleihin, jotka tarjoavat helposti lähestyttävän aloituksen yhteistoiminnalliseen työskentelyyn. Kolmannessa osassa tarkastellaan yhteistoiminnallista oppimista tutkimustulosten pohjalta. Tässä osassa käsitellään myös oppilasvalikointia ja luokkien samankaltaistamista, jotka ovat perinteisiä tapoja vastata oppilaiden monenlaisuuden asettamiin haasteisiin. Neljännessä osassa vastataan yhteistoiminnallista oppimista koskeviin kysymyksiin.

Yhteistoiminnallisuus ei rajoitu oppimiseen, vaan elämä kokonaisuudessaan on yhteistoiminnallinen projekti. Yhteistyötä on tarvittu myös tämän kirjan teossa. Kiitän rehtori Sari Keinosta ja PS-kustannuksen arvioitsijoita tekstiin tehdyistä korjaus-ehdotuksista. Kiitän opettajia Martti Hirvonen, Jorma Kuusisto ja Kaija Nukarinen mahdollisuudesta dokumentoida ryhmätöiden tekemistä heidän luokissaan. Olen kiitollinen myös opiskelijoilleni, joiden innostuneita kokemuksia yhteistoiminnallisen oppimisen soveltamisesta olen tässä kirjassa lainannut. Otan mielelläni vastaan lukijoiden kokemuksia yhteistoiminnallisen oppimisen käytöstä.

Jyväskylässä syksyllä 2006

Timo Saloviita

saloviita@edu.jyu.fi